

INTERVENTIEGEBIED

- ☐ Werkgeheugen
- ☐ Plannen en organiseren
- ☐ Gedragsevaluatie
- ☐ Taak, instructie
- ☐ Feedback
- ☐ Sturing

VAARDIGHEDEN

Leg uit waarin de leerling goed is.

BEGRIJPEN

STRATEGIE

Bij een lees -en/of spellingprobleem spreken we niet altijd over een ernstige achterstand in de ontwikkeling van lezen en/of spellen die hardnekkig is. Kijken naar de techniciteit van het lezen en spellen is essentieel om geschikte maatregelen te zoeken. Leerlingen hebben vaak problemen die eerst in kaart moeten worden gebracht (anderstaligheid, rekenproblemen, visus, problemen in de taalverwerving, vertraagde verwerking van informatie en zwak taalbegrip, problemen om zich uit te drukken, ...). Ze vertonen opvallende en blijvende moeilijkheden met lezen en met spelling. De fouten die zij maken lijken op verstrooidheidsfouten (vb. 'kinderen' in plaats van 'kinderen' schrijven). Zij lezen hun vragen dikwijls verkeerd en antwoorden dan ook fout of onvolledig. Soms hebben zij veel moeite om foutloos te schrijven. Het lukt hen niet om verschillende schrijfstrategieën aan te leren en eigen te maken. In principe zijn de kinderen er wel toe in staat; ze horen en zien goed en hebben geen spraakprobleem of leerachterstand. Heb je voldoende kijk op het probleem gaan we verder. De eerste stap is een goede beginsituatieanalyse. Nadien zetten we de eerste stap, nl. aanpassingen of maatregelen zoeken die passen bij het kind en de leerkracht. Pas daarna zetten we in op het aanpassen van de interacties in de onderwijsleersituatie (taak, instructie, feedback en sturing). In laatste instantie gaan we vaardigheden aanleren.

BEGINSITUATIEANALYSE

*Gebruik hiervoor de **bijlage bij de focuskaart**. Indien nodig kunnen bijkomende screeninginstrumenten worden ingezet, bekijk samen met de CLB-contactpersoon wat je verder zal onderzoeken. Alle gegevens worden nadien bespreken in functie van het opstellen van een werkplan gebaseerd op bovenstaande strategie.*

HARDNEKKIGHEID • RESISTENTIE • ERNST – ATTRIBUTIES

Geef aan hoe lang het probleem aanwezig is, hoe groot is de achterstand, effect van de maatregelen kort benomen, zijn er mogelijke oorzaken of verklaringen? Wat leren we uit de observatie-instrumenten? Dit deel wordt ingevuld samen met de CLB-medewerker. Indien nodig schakelt de CLB-medewerker het netwerk, wordt een traject opgestart of kan een Adibib-attest worden uitgeschreven ter ondersteuning van de maatregelen.

PREVENTIE

Preventie door kennis en samenwerking, soms ook dispensereren!

- ☐ Het doel van stimuleren is komen tot het bevorderen van de motivatie. Stimuleren moet daarom blijvend gebeuren. Het *accepteren en begrijpen* van de problemen van de leerling vormt de basis voor elk handelingsplan. Het is heel belangrijk dat alle betrokkenen en de mensen (medeleerlingen) uit de directe omgeving van de leerling weten dat er als gevolg van deze ontwikkelingsstoornis bepaalde problemen zijn.
- ☐ Extra hulp aanbieden om de uitvoering te vergemakkelijken doen we met vervangende maatregelen.
- ☐ Om leerlingen op een hoger niveau te brengen bieden we aangepaste taken aan. Dat kan individuele leerhulp zijn om leerachterstand te verkleinen. We proberen ook variatie aan te brengen in de taken en instructie om zo beter te kunnen inspelen op de noden van individuele leerlingen.
- ☐ Vrijstellen van bepaalde activiteiten of bepaalde doelen doen we enkel bij te veel stress of frustratie zodat de kans er in bestaat dat de leerling afhaakt. Tijdens het MDO zoeken we alternatieven of geven bepaalde vrijstellingen. Differentiërende maatregelen waarbij de school effectieve vormen van aangepaste leerhulp verstrekt binnen het gemeenschappelijk curriculum gaan hier steeds aan vooraf!
- ☐ Beoog continuïteit in de begeleiding.
- ☐ Geef leesbegeleiding geven.
- ☐ Maak klas- en vakoverschrijdende afspraken rond de aanpak van spelling.
- ☐ Aandachtspunten met betrekking tot lezen zijn vaak ook van toepassing voor spelling.
- ☐ Een goede band is een startpunt.

INSTRUCTIE

Lezen

- ☐ Geef voldoende verwerkingstijd. Wacht even na een vraag zodat de leerling de tijd krijgt om de vraag te begrijpen en vervolgens voldoende tijd krijgt om een antwoord te formuleren.
- ☐ Soms is informatie vooraf nodig, zodat de leerling een visuele weergave heeft van de geschreven instructie.
- ☐ De mogelijkheid bieden om de instructie op te nemen met dictafoon of mobiel.
- ☐ Beperk meervoudige opdrachten of splits ze op in enkelvoudige opdrachten.

- ☐ Gebruik ik-boodschappen wanneer je het kind niet begrijpt vb “ik heb je niet goed begrepen” ipv “zeg het eens goed”, dit beperkt frustratie.
- ☐ Maak tijdens de instructie op het bord een mindmap met de belangrijkste termen en nieuwe woorden. Laat de leerlingen deze overnemen.
- ☐ Roep het kind niet onverwacht naar voren om iets te komen lezen. Nooit hardop lezen in de klas voor een of andere gelegenheid tenzij het lezen min of meer een succes wordt of de leerling het zelf graag wil doen.
- ☐ Maak gebruik van het tutor-systeem: laat sterke lezers zwakke lezers ondersteunen om leesplezier te stimuleren.
- ☐ Geef meer leestijd voor schriftelijke taken of proeven.
- ☐ Plan een opdracht samen met de leerling.
- ☐ Compenseer ook bij toetsen: oefen geen tijdsdruk uit, laat onopgeloste vragen mondeling beantwoorden, lees de vragen samen of lees ze voor.
- ☐ Het begrijpen van de opdracht na de schriftelijke en complexe instructie is lastig. Het begrijpen van (schriftelijke) instructie of de vraagstelling in toetsen is vaak een probleem en maakt dat zij vragen over slaan of deels beantwoorden.

Spellen

- ☐ Accepteer de fouten als ze het gevolg zijn van een stoornis.
- ☐ Niet aan te raden om veel te laten schrijven of opnieuw te laten (over)schrijven. Dergelijke (dwingende) adviezen lopen het risico contraproductief te werken.
- ☐ Bied meer tijd bij de voorbereiding.
- ☐ Gebruik didactische hulpmiddelen: spellingsregels, steunwoorden, kleef hulpmiddelen op bank of lat.
- ☐ Laat de leerling zichzelf controleren: werk selectief rond één aspect (d/t, verkleinwoorden...).
- ☐ Accepteer dat je de instructie in deelstappen geeft als een kind deze moet opschrijven.
- ☐ Indien nodig de letterherkenning ondersteunen met tactiel materiaal of hulpmiddelen.

TAAK

Lezen

- ☐ Formuleer duidelijke doelen omtrent de basisleerstof en over wat differentiatie kan betekenen. Wat moet zeker gekend zijn dit schooljaar? Differentieer in de doelen.
- ☐ Laat de leerling weten in welke delen van de taak irrelevante informatie zit, zodat ze weten dat ze niet altijd elk item in de opgave moeten gebruiken. Je kan dit fluoriseren.
- ☐ Schrijf niet te veel op één blad en/of sta verknip werkbladen.
- ☐ Sta toe dat werkbladen of kopieën van werkschriften van verschillende vakken worden verknipt of gedeelten verborgen worden met een afdekblaadje.

- ☐ Wanneer betrokken leerling een boek moet lezen als opdracht, zorg ervoor dat er voldoende leeskeuze is (een gamma leesboekjes die inhoudelijk wel op klasniveau staan maar leestechisch op een veel lager niveau zoals de zoeklichtreeks).
- ☐ Gebruik hulpmiddelen zoals: bijwijzen met de vinger, volgkaartje, ondersteuning door andere zintuigen (tactiel), dictafoon, computer, onlinewoordenboek, stappenplan, onthoudtrucs, ...
- ☐ Pas teksten aan: vergroten, aangepast lettertype, vergroten van regelafstand, structuur bladspiegel verzorgen, afbeeldingen en tekeningen gebruiken. Minder tekst helpt. Te veel chaos op een blad stoort.
- ☐ Voorstructureren van teksten (demo en doen) en aanleren om dit zelf te doen.
- ☐ Stimuleer maximaal de leermotivatie: sluit aan bij de interesse (gebruik strips).
- ☐ Zorg er tevens voor dat de kopieën waarop kinderen moeten leren vooral duidelijk en gestructureerd zijn.
- ☐ Splits meervoudige opdrachten uit. Leer elke stap (wat eerst, wat dan) afzonderlijk aan, leer later combineren.
- ☐ Oefen voldoende en herhaal vaak voorgaande stappen. Maak ook voldoende tijd vrij om te leren versnellen (automatiseren).
- ☐ Laat boekbesprekingen maken aangepast aan het leesniveau en beperk ze in aantal en volume. Vervang boekbesprekingen door filmbesprekingen.
- ☐ Maak gebruik van ingesproken boeken (luisterboeken, boeken met cd's).
- ☐ Beperk het aantal oefeningen.
- ☐ Spreek af dat de leerling tijdens de toets om verheldering van de geschreven taak mag vragen.
- ☐ Laat MMWT-lessen versjes, boekbespreking voorbereiden met de ouder.
- ☐ Aanvankelijk technisch lezen: ondersteun letters met gebaren en prenten.
- ☐ Ondersteun visueel auditieve hak- en plak oefeningen en rijmoefeningen.
- ☐ Stillezen vergemakkelijkt het begrip (geef tijd).
- ☐ Laat een leestekst op voorhand voorbereiden (ouder, co-teacher, ses-collega).
- ☐ Baken paragrafen af.
- ☐ Zoek naar manier van informatieverwerking die niet enkel steunt op geschreven taal en gebruik maakt van de kwaliteiten van het kind (mindmaps, schema's, ...).
- ☐ Leer een leesbesluit maken.
- ☐ Leer een kind hoe je woorden precies uitspreekt, hoe het klinkt, hoe je ziet én schrijft.

Spellen

- ☐ Controleer of de leerling de opdracht heeft begrepen (laat ze herhalen) en/of de kennis heeft om te starten.
- ☐ Geef aanvulzinnen in de taak, bied eerste letter of klank aan. Bied invulzinnen aan.
- ☐ Geef een spellingsopdracht op maat.
- ☐ Geef enkel het basisprogramma en bied enkel woorddictees aan.
- ☐ Verkies woorddictee boven zinsdictee.
- ☐ Stimuleer het gebruik van dictafoon of smartphone bij een andere taal. Vraag mondeling op.

FEEDBACK/PREVENTIE

Plannen en organiseren

- ☐ Werk doelgericht: een leerling moet weten waar hij mee bezig is.
- ☐ Probeer structuur in het denken te scheppen: de taak wordt gegeven, de leerling denkt na over een oplossingsstrategie, de leerling voert de opdracht uit en evalueert het werk (vb. beertjes van Meichenbaum, Veloo...)
- ☐ Verduidelijk wat zelfstandig werk is (met een geschreven stappenplan). Geef aan waarmee de leerling het werk moet maken en waar dit moet gebeuren.
- ☐ Samen met het kind het huiswerk overlopen en spreek compenserende maatregelen af.
- ☐ Geef notities van een ander kind of voorzie ze zelf.
- ☐ Houd bij dictie het tempo van de leerling in de gaten (meer tijd nodig).
- ☐ Vat hoofdzaken samen (vb. kernwoorden markeren of leren markeren).
- ☐ Sturend optreden bij het plannen.
- ☐ Leer een kind werken met correctiesleutel, leer selectief corrigeren, leer werken met hulpmiddelen. Aangestipte fouten leren verbeteren i.p.v. fouten te laten zoeken.

Aandacht

- ☐ Geef voldoende verwerkingstijd en geef vooral basisoefeningen
- ☐ Rustige leeshoek in de klas.
- ☐ Hoofdtelefoon kan helpen.

Werkgeheugen

- ☐ Gebruik tekstverwerker en spellingscontrole (aandacht voor typvaardigheid!).
- ☐ Kies voor nuttige software (Alinea...).
- ☐ Het gebruik van een eigen spellingsschrift (zelfgemaakte woordenlijst) kan een belangrijke hulp betekenen.
- ☐ Gebruik onthoudwoorden, onthoudschriften, typewoorden, regelkaarten, ...
- ☐ Duidt de regel (of meerdere) aan bij een oefening die refereert naar en geheugenkaart of hulpmiddel.
- ☐ Visuele structuur van woorden beklemtonen.
- ☐ Kies een geheugensteun op maat en leer het kind werken.

Gedragsevaluatie

- ☐ Streef naar bewustwording bij alle betrokkenen. Maak de leerling probleembewust door erover te praten. Betrek ook alle leerkrachten, ouders en hulpverleners.
- ☐ Psycho-educatie inzetten als dat kan (vb. survivalgids, ...), benoem de problemen die je ziet als er geen diagnose is.
- ☐ Belangrijk is dat kinderen weten dat een ernstig probleem hebben niet betekent dat je “dom” bent
- ☐ Plaats het kind dicht bij de leerkracht (jij regisseert instructieprocessen).
- ☐ Plaats het kind naast een talig sterke leerling of tutor, dit moet je goed voorbereiden.
- ☐ Regelmatig evalueren samen, rapportbespreking organiseren. Doe samen een foutenanalyse.
- ☐ Geef het kind altijd de mogelijkheid om uitleg te vragen over zaken die het niet begrijpt (via vraagteken, object op de bank). Leer hulp vragen.
- ☐ Motiveer het gebruik van hulpmiddelen en maatregelen als helpend, geef kinderen perspectief.

STURING

- ☐ Accentueer wat de leerling wel goed kent en kan en relativeer de zwakke punten van de leerling. Maak gebruik van de sterke kanten van de leerling. Zet de gescoorde resultaten voor verdiepingsstof niet op het rapport indien ze zwak zijn. Geef eigen streefdoelen en beoordeel deze ook op het rapport.
- ☐ Trek geen punten af voor spelling als er andere kennis wordt getoetst.
- ☐ Kies vooraf opdrachten die de leerling **aankan**, zodat het zelfbeeld voor rekenen toeneemt door succeservaringen. Leg de nadruk op talenten bij de leerling en werk aan het zelfvertrouwen via een realistisch zelfbeeld.
- ☐ Vermijd dat een leerling in het openbaar faalt: moedig aan tot succesbeleving bij wat het kind goed kan.
- ☐ Evalueer de leerling volgens zijn eigen kunnen en bespreek dit met de leerling en zijn ouders.
- ☐ Beperk bij de toetsen (Nederlands, Frans, MMWT...) de schriftelijke neerslag en quoteer in functie van de ‘kennis’ en niet in functie van de spelling.
- ☐ Start en beëindig een les met een leerstofonderdeel dat de leerling goed beheerst.

SPECIFIEK

- ☐
- ☐
- ☐
- ☐